

La vida social a Castellar durant la II República (1931-1939)

Antoni M. Castells i Casas

Joan Piñot i Pascual

PRESENTACIÓ

LA VIDA SOCIAL A CASTELLAR DURANT LA SEGONA REPUBLICA

En el número 9 de PLAÇA VELLA aparegut ara ja un any, i amb motiu del 50è aniversari del setmanari La Farga, es feia una breu història de Castellar durant la II República. Cal dir, però, que aquell resum comprenia gairebé exclusivament l'aspecte que en podríem dir polític d'aquell període, ben mogut, per cert, i també ben interessant. Avui voldríem donar als nostres lectors una nova visió d'aquell temps, enfocat, però, des d'un altre punt de vista, el de la vida del nostre poble en els seus aspectes socials, populars, culturals i folklòrics, i que són aquells que millor defineixen i emmarquen la seva més característica personalitat.

Dins aquesta norma general, potser caldria establir uns apartats amb els quals copsar els diferents aspectes de la fesomia del poble.

Així, en el primer apartat, o sigui allò que constitueix l'autèntica vida social d'un poble, hi podríem fer relació de les organitzacions que conformaven la seva vida social i de relació ciutadana. D'aquestes se'n poden destacar l'Ateneu Castellarenc, la Societat Coral La Llebra, el Patronat Obrer de Sant Josep, el Sindicat Agrícola Armonia i la Caixa d'Estalvis de Castellar.

Passant a aspectes de tema i caràcter més popular, hi trobaríem la Festa Major, els Aplecs de Les Arenes i de Sant Sebastià, les representacions dels populars Pastorets, els concursos ocellaires, la temporada de caca, les Gralles, etc.

En l'àmbit cultural caldria fer remarca de l'especial afeció al Teatre amb les seves companyies de l'Esbart Teatral i del Patronat Obrer de Sant Josep. En un altre aspecte de gran ressò popular caldria esmentar la gran tradició musical i de tan arrelament al nostre poble com ho demostren les diferents entitats amb aquesta dedicació: la Coral La Llebra, l'Orfeó Castellarenc, el Cor Castellarenc, el Cor Parroquial i sense oblidar l'Escolania. I pensem amb els músics i les seves formacions.

I si parem esment amb tot allò que constitueix el folklore popular, haurem de parlar de les Caramelles, de la Serra Vella, del Carnestoltes, del Ball de Plaça, del Ball de Bastons, del Dijous Gras i, naturalment, de la dansa nacional, la sardana.

Encara, si volem arrodonir aquesta exposició d'activitats, caldria afegir-hi un altre conjunt de realitzacions que podríem anomenar cívico-religioses, tan arrelades també a casa nostra, com ho serien les anomenades processons de rogatives, les festes patronals de Sant Antoni i de Sant Cristòfor, el Cant de la Passió dins les celebracions de Setmana Santa, el Salpàs o la Benedicció dels Rams.

I no parlem ja de personatges concrets, que això seria tema d'un altre estudi, els noms dels quals, sinó de tots si de molts d'ells, es poden trobar alludits en el recompte dels temes esmentats.

Aquest recompte dels diferents aspectes que acabem d'enunciar no pretén de cap manera esdevenir un estudi exhaustiu de la vida d'un poble dins els termes concrets, d'altra banda ben breus, d'un període de tan sols nou anys. Molts altres temes i fets han de quedar forçosament sense resposta, ja que tampoc es tracta ara i aquí d'escriure una història formal, sinó tan sols de formular una breu visió de quina era la vida del poble dins d'unes coordenades ben concretes i específiques. No volem fer d'historiadors. Només una llambregada de passada i per damunt. La història exacta, detallada i concreta, tal vegada es pugui fer per altres i en una altra ocasió.

AMBIENT SOCIAL

L'ambient social que existia al nostre poble durant els primers anys de la República, era el de no seguir gaire la política ni el sindicalisme. La gent no s'hi encaparrava gaire, ja que els militants de cada partit no arribaven a gaires dotzenes. El catalanisme no era política, ja que tothom era catalanista, cosa ben natural en les petites i mitjanes poblacions de Catalunya.

La gent popularment dita «de missa», en deien de dreta, i als indiferents en deien d'esquerra que, fent honor a la veritat, eren en major nombre que els altres. El poble, degut a mitings, conferències i xerrades, s'anava polititzant de mica en mica. La societat de l'Armonia, que era la seu dels rabassaires o sindicat de pagesos, era potser la més entestada amb els seus ideals. El Centre Republicà i la Joventut Nacionalista anaven mantenint les seves opcions amb molt de seny i democràcia, propis dels castellarencs d'aquell temps.

Durant aquests anys sortiren a la llum dues publicacions periòdiques: «Cultura Naixent» que era mensual i que nasqué el juliol de 1932, i el setmanari «La Farga» que sortí el març del 1933. El primer tingué poca durada, tan sols set números, i el segon deixà de publicar-se a l'abril de 1938, una nova víctima de la guerra.

Cal fer esment que durant aquest temps, el dia 23 de setembre de 1934, s'inauguraren les escoles públiques al lloc conegut pel «Camp Senyor», assistint-hi el President Lluís Companys i el senyor Emili Carles-Tolrà que havia donat els terrenys i a més unes setanta mil pessetes. Després de l'acte inaugural, s'obsequià a les autoritats i convidats amb un dinar a les Arenes. Entre els discursos i parlaments de ritual en aquests actes, cal esmentar el del regidor de la Lliga, senyor Matheu i el del Conseller de Cultura de la Generalitat senyor Ventura Gassol. No cal dir que tots foren molt aplaudits. Dites Escoles i en mostra d'agraïment, ostentaren el nom d'Emili Carles-Tolrà.

Així s'anava passant, setmana rera setmana, fins a l'octubre de 1934 en què a Madrid, el cap de Govern, senyor Lerroux, en una reestructuració del Gabinet, col·locà com a ministres a tres polítics de la CEDA que no tenien res de republicans, essent les tensions polítiques molt més tibants. Els sindicats obreristes es veieren traïts i tenien pel perill greu en què es trobava la República i per a defensar-la declararen la vaga general a tot el país.

El dia 5 d'octubre corrien rumors que a Sabadell hi havia vaga general, mentre aquí no es notava res d'anormal. Els treballadors acudiren a la seva tasca a les fàbriques i tallers. Al voltant de les 10 del matí, quan menys ningú no ho esperava, arribà en un auto requisat —segons digueren— pel comitè revolucionari, un grup d'individus extremistes, armats amb fusells i pistoles, presentant-se al despatx de la fàbrica de Can Barba, exigint que els obrers abandonessin el treball per a secundar la vaga general revolucionària que feia poques hores havia estat decretada pels comitès revolucionaris.

El personal del despatx procurà convèncer-los que parlessin amb els delegats de secció. Mentre així es deliberava, vingué un altre cotxe amb un grup de gent armada fins a les dents i entraren folls al despatx i sense fer cas dels companys que deliberaven, baixaren l'escala saltant els graons de quatre en quatre i es presentaren a la sala de telers disparant a tort i a dret i sembrant el pànic entre obrers i teixidores. Encara que algú ha parlat posteriorment de munició de fogueig, això no és pas veritat, car quedà el testimoni de les bales trobades, així com d'un llum trencat d'un dispar.

Aconseguit el seu propòsit, els extremistes seguiren les altres fàbriques del poble, a can Piñot i a Fonts Calents i no cal dir que amb la mateixa delicadesa que empraren a can Barba.

El dissabte, dia 6, al matí, es féu un pregó perquè els obrers de la casa Tolrà anessin a cobrar, cosa que es va fer sense cap incident.

Després de ser proclamat l'Estat Català i la República Federal des del balcó de la Generalitat, a Castellar s'hissaren les banderes a l'Ajuntament, fent-se més tard, quan vesprejava, un pregó proclamant també l'Estat Català, pels carrers del poble, amb el

El President Lluís Companys visitant Les Arenes en companyia de les autoritats locals i d'un grup de periodistes barcelonins (16 de maig de 1936)

nunci i amb dos acompanyants armats amb fusells. No cal dir que tot el poble era al carrer comentant les notícies i els discursos escoltats a la ràdio que sonava fortament demanant voluntaris per a defensar la República i que acudissin a la Generalitat.

Al senyor Antoni Tort, que era l'alcalde, se li féu molt difícil de calmar a un grup d'eixelebrats que demanaven armes per anar a defensar l'Estat Català, essent-ne molt pocs els que hi anaren, gràcies a les assenyades paraules, consells i advertències plenes de sensatesa i serenitat del Tonet Tort, que arribaren a convèncer a molts del grup dels novells defensors, que es desdiren de l'empresa insegura. Finalment, els més esvalotats, marxaren en dos cotxes cap a Sabadell, convençuts que es lliurarien armes per anar a Barcelona, però que un cop foren allà, tot resultaria una grandiosa manifestació patriòtica, com d'altres se n'havien fet.

El diumenge, dia 7, un grup de gent forastera se situà davant de l'Església parroquial, impedit al sagristà d'obrir-ne les portes i amenaçant-lo de calar-hi foc si obria i tocava les campanes.

No passà res més durant el dia. Les notícies que circulaven, moltes d'elles falses i filles del pànic, rumors confusos i sense fonament, feien que els castellarencs estiguessin neguitosos i malhumorats, doncs se sabia que hi havia joves del poble que havien anat a Barcelona i no se'n sabia res. El dilluns, dia 8, al vespre, es féu un pregó invitant tothom d'anar a treballar, cosa que no es va fer, degut que la gent estava esporuguida i que a Sabadell tampoc es treballava. I passaren els dies 9 i 10 fent comentaris i dubtant del que s'havia de fer.

A la tarda del dia 11 vingué a Castellar la Guàrdia Civil que fixà un Ban declarant l'estat de guerra, i l'endemà, dia 12, veient-se els treballadors més segurs que no passaria com el passat divendres, es tornà a treballar, lamentant, això sí, l'emprerionament que

ja se sabia, d'alguns joves castellarencs que havien anat a Barcelona per posar-se a les ordres del Conseller de la Generalitat senyor Dencàs, el qual procurà de fugir d'una manera no massa escaient ni digna de lloança.

Per a Catalunya, podem dir, a l'octubre del 34 començà el que més tard se'n digué «el Bienni negre» que durà fins al març del 1936, després que els partits d'esquerra s'ajuntessin amb els sindicats obrers formant el Front Popular que en tot el país guanyà amb majoria les eleccions del dia 16. Durant aquest període i prescindint d'allò que en dèiem democràcia es disolgueren molts ajuntaments a Catalunya nomenant gestores municipals a ciutats i pobles. En el nostre també passà el mateix; destituïren l'Ajuntament i es constituï la Gestora amb els consellers o regidors que eren de la Lliga, deixant com a president de la mateixa el senyor Antoni Tort, que sabé regir tots els seus actes amb bon acord de tots i amb un seny digne de lloar, doncs políticament el temps era difícil. Més tard, canviaren i augmentaren la gestora, posant-hi com a Alcalde-President el senyor Josep M.ª Agustí.

Com era molt natural, durant el «bienni» la tibantor política s'agreuà i l'antipatia d'uns partits contra els altres anà augmentant i estenent-se a totes les poblacions. A Castellar també s'encomanà com a tot arreu la tensió entre la gent. Se seguien donant conferències de caire polític; en el setmanari «La Farga» i en la secció «Tribuna lliure» no s'amagava pas la notable discrepància política i el distanciament entre les persones.

L'Ajuntament que substituï la gestora nomenada després dels fets del 6 d'octubre retornà la creu al cementiri municipal, que havia estat retirada quan se secularitzà a l'adveniment de la República i que també havia fet retirar el crucifix de les escoles locals. L'ambient empitjorà, però s'anaven fent els actes culturals i populars, seguïren les Festes Majors fins a l'any 1936, les ballades de sardanes, els aplecs, la festa del Segell pro-infància, els homenatges a la Vellesa, els concerts de l'Orfeó, les funcions teatrals a l'Ateneu i al Sindicat Agrícola Armonia, les sessions de cinema sonor a l'Ateneu i a l'Excelsior i les festes patronals de les germandats. A la Festa Major de l'any 1935 es tornà a celebrar la processó eucarística, coneguda per «la Minerva» que, cal dir portà el descontent a molts castellarencs.

I així, diguem-ne, a empentes i rodolons s'arribà al 1936 en què hi hagué les eleccions, guanyades per gran majoria pel Front Popular amb el qualificatiu de ben democràtiques.

A les capitals i grans poblacions, particularment a Madrid, els polítics no s'entenen, tots els partits volien manar, la política era un desgavell, cosa que fou aprofitada pel general Franco per donar el cop d'Estat i l'aixecament de l'Exèrcit el 19 de juliol de 1936.

De fet podríem dir que aquí s'acabà la República, ja que Espanya quedà partida en dos bàndols que donaren lloc a un aixecament popular i aquest a una guerra fratricida. I en una guerra entre germans, la democràcia, que és símbol i lema d'una República, quedà truncada...

LA PROCLAMACIÓ DE LA REPÚBLICA A CASTELLAR

El 14 d'abril de 1931, dia en què es proclamà la República Catalana a Barcelona unes hores abans que ho fessin a Madrid, Castellar de sempre poble quiet i assenyat, va començar a bellugar-se i a sentir-se català cap al tard del mateix dia. La ràdio i els telèfons particulars donaren la notícia que Lluís Companys, molt conegut de tots els castellarencs, havia proclamat la República des del balcó de l'Ajuntament de Barcelona, cosa que no entusiasma massa a Castellar, doncs dient la veritat direm que era un poble que amb la política no s'hi capficava massa.

El vespre d'aquell dia, un grup de jovent assidu al cafè de l'Ateneu, comentant i donant-se compte que els fets que succeïen eren de prou importància per a la història de Catalunya, s'engrescaren per anar a Barcelona i assistir a aquell moment històric

Primera festa d'Homenatge a la Velleza (1935).

a la Plaça de Sant Jaume. En passar per davant de l'Ajuntament, n'Antoni Tort amb alguns dels seus companys guanyadors en les eleccions passades, es trobaven reunits amb la intenció de fer el mateix que molts altres pobles de Catalunya: proclamar la República. Així es féu en aquella hora de vesprada. Unes emocionades paraules hissant la bandera tricolor, uns aplaudiments dels pocs assistents, el cant dels Segadors, cap a La Vallesana i a Barcelona una trentena de castellarencs.

Ja tenim la República! I a Castellar va seguir la vida amb calma i seny, com sempre, ja que sempre hem estat amants de pau i de tranquil·litat.

ATENEU CASTELLARENC

En parlar d'aquesta Entitat, abans i encara que fora del període que estudiem, cal fer esment dels seus antecedents. Aquests es troben en una anterior societat que s'anomenava «Centre Castellarenc», ubicada en el local que es deia de «Cal Sardanet» en el mateix emplaçament actual. El seu Reglament porta data 1 d'abril de 1899. Com a nota curiosa direm que hem trobat un document que porta data de 21 de gener de 1902 i dirigit a la Junta local de l'Impost de Consums, mitjançant el qual reclamen que se'ls rebaixi la quota establerta per aquest concepte per considerar-la excessiva en relació a la que paguen el Cafè de «La Ruixadora» i el de «La Rabassada». Signa el document el President Sr. Josep Portabella.

Els primers estatuts de l'Ateneu porten data de 7 de novembre de 1915 i signen per la Comissió Inicial, els senyors Amadeu Casanovas, Ricard Benasco, Josep Casals i Emili Serra.

Uns nous estatuts que porten data 29 de desembre de 1935, vénen signats per la Junta formada per, President: Lluís Vergés; secretari, Joan Enric Puig; tresorer, Emili Pascuet; vice-president, Modest Mabras, i vocal, Joaquim Santigosa.

D'un programa de Festa Major de l'agost de 1935 n'extraiem: Dissabte: Grandiós Espectacle «Brisas de La Habana».

Diumenge: Ballada de sardanes. Ball tarda i nit.

Dilluns: Ballada de sardanes. Concert. Ball de tarda. Serenata i Ball de nit.

Dimarts: Concert al jardí. Ball de tarda. Sardanes i Ball de fi de festa.

La Orquestra contractada per a tots els actes era «La Principal de La Bisbal».

D'aquesta entitat que en teoria havia d'haver estat la impulsora de les activitats culturals del poble, creiem que es pot dir, sense ànim de molestar ni ofendre ningú, que no va reeixir mai o molt poc en aquest propòsit, malgrat les evidents bones intencions dels homes que varen portar-ne la direcció. Alguna cosa de profit, evidentment, s'hi va dur a terme, però mai d'una forma plena i, sobretot, constant. Les causes d'això foren gairebé sempre polítiques, ja que aquestes dominaven per damunt de les exclusivament culturals. En l'aspecte social, cal dir que les sessions de ball sobrepassaven en molt les purament artístiques. Una única excepció, i cal esmentar-ho, fou la seva secció de teatre. D'aquesta, però, en parlarem en un altre apartat.

CENTRE CULTURAL OBRER

Entre els anys 1931 i 1933, féu acte de presència dins la migrada vida cultural castellarenca una entitat que pretenia donar un impuls a la cultura del món obrer amb el títol que encapçala aquest comentari. El seu domicili estava al número 33 del carrer Major, on tenia una petita biblioteca i un reduït mobiliari. El seu mèrit més rellevant el constituïa la publicació d'un periòdic mensual en el que s'exposaven les idees més avançades en els aspectes socials i polítics. En fou el seu primer President, segons consta en els seus estatuts datats a octubre de 1931 i aprovats pel Govern Civil el 30 de juny de 1932, el senyor Pere Costa. El seu portaveu titulat «Cultura Naixent» tingué com a principals col·laboradors a: Vicenç Roca, que n'era el director; Camil Carenes, J. Aragay, Lluís Vergés, J. Julià, Alfons Gubern, Lluís Montagut, Marià Sanarau i d'altres. Aquesta publicació començà el primer de juliol de 1932 i acabà amb el número 7 de data gener-febrer de 1933.

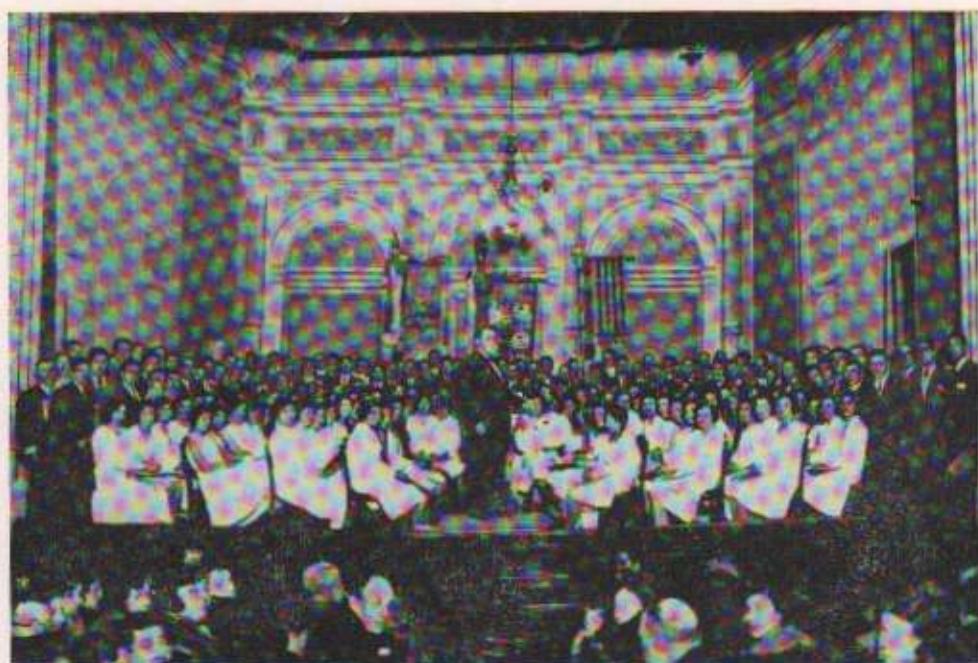
«SOCIETAT CORAL LA LLEBRA»

Aquesta agrupació coral havia tingut els seus orígens a finals del segle passat, quan un grup de caçadors concurrents habituals al cafè de «Cal Vinyes», que tingué també el nom de «Cafè del Porvenir», i que tenien aficions musicals, s'hi reunien per anar a fer cantades pels carrers, fins que a principis ja del present segle constituïren aquesta Societat, construint un edifici que fou inaugurat el 25-7-1904, i acabant la seva vida l'any 1934 quan En Josep Lloret adquirí el local pel preu de vint mil pessetes i destinant-lo a cafè i sala de projeccions de cinema. Finalment el local fou adquirit per l'Ajuntament pel preu de vint-i-cinc mil pessetes per a destinar-lo a Escola Nacional de Pàrvuls.

Tot això vol dir que «La Llebra», dins el període que ens ocupa, no hi tingué massa protagonisme, llevat d'actuacions durant les festes majors. No obstant, era ben remarcable la seva rivalitat amb l'Ateneu que era considerada com la societat dels benestants, mentre que el Coral, com tothom l'anomenava, era la que acollia els treballadors i més aviat de tipus esquerrà.

«SINDICAT AGRÍCOLA ARMONIA»

Aquesta societat, tal i com el seu nom indica, va ser construïda de nova planta mitjançant aportacions en forma d'accions per nombrosos veïns del poble, particularment pagesos, que hi instal·laren el seu Sindicat de Rabassaires. La inauguració fou el dia 26

Concert conjunt de l'Orfeó Castellarenc, l'Orfeó de Gelida i l'Escola Cantorum de Terrassa. Vers 1932. Mestre director: Joan Tomàs.

de juny de 1926. La seva finalitat era la d'un centre recreatiu i de reunió de gent del camp, llavors encara ben abundosa. Els actes públics que hom hi realitzava, consistien principalment en sessions de ball i actes variis d'esbarjo. En els seus darrers temps s'hi formà també un grup teatral en un petit escenari.

En els programes de Festa Major de l'època hi trobem que els actes que s'hi celebraren eren majorment sessions de ball, així com un concert-vermut, varietats, espectacles i concerts.

El dia 9 de juliol de 1933 tingué lloc en aquest local una controvèrsia pública que aixecà molta polseguera per la personalitat dels dos contrincants. Aquests foren En J. A. Trabal, d'Esquerra Republicana, de Barcelona, i En Vicenç Roca, conegut personatge llibertari, de Castellar. El tema de la controvèrsia era: «Democràcia, Llibertat i Progrés». Fou un acte del que se'n parlà molt, però com en tot aquests tipus d'actes, el resultat fou un empat a zero.

ORFEÓ CASTELLARENC

Aquesta entitat coral, nascuda a Castellar el dia primer d'abril de 1923, com a conseqüència de la desaparició de la Societat Coral «La Llebra», ha estat, sens dubte, per la seva qualitat artística, la de major relleu i prestigi, no tan sols dins el poble, sinó també fora dels seus límits. Les seves veus escollides i acuradament educades pels qui en foren els directors, foren unànimament aplaudides tant aquí com en els seus nombrosos desplaçaments.

Entre els seus directors cal fer esment de Joan Padró, que fou el fundador, Antoni Griera, Joan Tomàs, J. Donato, J. Vidal i Magí Ramèntol. El pianista local senyor Josep Vendrell i Camps en fou sempre el sub-director.

La seva senyera, una autèntica joia, fou solemnement beneïda el dia 8 d'agost de 1926, essent apadrinada pels esposos Josep Me Carles-Tolrà i Maria dels Àngels Bofill.

Hi ha uns estatuts amb data de novembre del 1931 que signen: Francesc Alavedra, Lluís Montagut, Jaume Pascuet, Amadeu Ciuró, Joan Tomàs, Francesc Rovira, Esteve Rovira, Josep Homet i Rossend Rafí. Diu en el preàmbul: «Es nomenarà Orfeó Castellarenc com ha vingut anomenant-se d'ençà de la seva fundació que data del primer d'abril de 1923, que ho fou en qualitat de part integrant de l'avui disolta "Societat Choral La Llebra", d'aquesta localitat, quedant des d'ara constituïda independent mantenint el seu primitiu caràcter de societat cultural...» La diada inaugural, una autèntica solemnitat, fou el 8 de desembre de 1923.

Hi ha un llibre d'actes que comença el 17-2-1933 amb la transcripció de l'acta anterior i que diu així: «A Castellar i essent les nou del vespre del dia primer de novembre de 1931, s'han reunit tots els components de la massa choral "La Llebra" en el local propietat de Josep Lloret Ferrer, situat al carrer Torras, núm. 4 a l'objecte de canviar impressions respecte a la situació en què es troba la massa choral després de la dissolució de la societat choral "La Llebra" i si es creu convenient continuar o no...» S'acordà continuar amb el nom d'Orfeó i d'acord amb l'antic conserge i avui propietari del local, Josep Lloret Ferrer, establir el local social a l'edifici on es troben. Per unanimitat s'anomenen els senyors que formaran la Junta i que són: President, Amadeu Ciuró i Vergés; Vice-President, Francesc Rovira i Comellas; Tresorer, Jaume Pascuet i Soler; Vocals, Esteve Rovira i Alavedra, Rossend Rafí i Buixens i Josep Homet i Oller; Arxiver-Bibliotecari, Antoni Viñas i Gelonch; Secretari, Lluís Montagut i Homet; Mestre Director, Joan Tomàs i Parés.

Havent estat adquirit el local per l'Ajuntament per a instal·lar-hi un parvulari municipal, l'Orfeó ha d'abandonar-lo i es trasllada al local del Patronat Obrer de San Josep, propietat de mossèn Josep Torras i Vergés.

En l'última acta que figura al llibre, i amb data 30 de juny de 1935, s'acorda la fi de les activitats de l'Orfeó.

PATRONAT OBRER DE SANT JOSEP

Aquesta entitat fou fundada per mossèn Josep Torras i Vergés qui en construí el local, a la carretera de Sentmenat. Com a anècdota, direm que mentre es construïa, un bon dia passà per allà la Marquesa de Castellar, Sra. Emília Carles, Vda. de Tolrà, la qual preguntà al mossèn: «Què hi fas, aquí?» responent ell: «Hi faig un centre d'esbarjo per als treballadors». Comentari final de la Marquesa: «Molt bé, però no deixarà de ser un cafè més». Aquesta, diguem-ne profecia, no resultà del tot ajustada a la realitat, ja que en el seu recinte, i particularment sota la direcció del qui en fou l'ànima, el reverend Joan Abarcat, esdevingué un autèntic centre cultural en el que hi abundaven les obres de teatre, la majoria d'elles originals de dit sacerdot o musicades per ell, així com moltes vetllades literàries i concerts corals d'una molt notable qualitat artística i dins un ambient tradicionalment popular i catalanista. Entre les obres teatrals de major renom i fama, cal fer esment de les representacions dels populars «Pastorets», amb lletra i música de mossèn Joan i que portaven —i porten— el nom de «Els Pastors Cantaires de Betlem», una obra clàssica a Castellar que es representava per les festes nadalenques i sempre amb un èxit esclatant, tan artístic com de públic. Com a anècdota, remarcarem que durant la mitja part de la representació, era tradició anar al saló-café del local a prendre una tassa de xocolata amb melindros que cuinava la cèlebre «Marieta de la xocolata» com l'anomenàvem els petits.

Durant els darrers temps de la seva existència, tingué aquí la seva seu social l'Orfeó Castellarenc, quan hagué d'abandonar el local del «Corals» per haver-lo adquirit l'Ajuntament a fi d'establir-hi un parvulari.

En els darrers temps, el Patronat llogà la seva sala per a fer-hi sessions de cinema, amb el nom de «Cinema Excelsior», nom que encara avui es pot llegir damunt la petita porta d'entrada.

L'Esbart Teatral de l'Ateneu Castellarenc. D'esquerra a dreta (dempués): Joan Bové, Joan Vilanova, Lluís Montagut, ?, Marià Romeu, Joan Fornell, Domènec Torrens, Santiago Forrellat, ?, Antoni Girbau, Feliu Gubern i Cecili Sabaté. (Assegudes): ?, ?, Elvira Jofre i Aurèlia Borralleres.

TEATRE

A Castellar, l'afició al teatre ja venia d'anys, de principis del segle actual, quan el senyor Manel Folch i Torres, que venia a passar temporades a Castellar, fundà i dirigí un elenc d'aficionats amb el nom de «Esbart Teatral de l'Ateneu Castellarenc». Aquest grup tingué continuïtat artística durant molts anys, no cal dir que amb tots els alts i baixos de les societats culturals. Així mateix tingué un bon estol d'aficionats el «Patronat Obrer de Sant Josep», per allà la primera desena del 1900, dirigits per mossèn Joan Abarcat, i on es representaven moltes obres de les que aquest n'era l'autor, i especialment els populars «Els Pastors Cantaires de Betlem», i que durant els primers anys de la República encara s'hi representava.

Amb un escenari molt petit, un tercer grup d'aficionats feia belles representacions teatrals en el local del «Sindicat Agrícola Armonia», i en el que, a més, s'hi organitzaven festivals culturals, concerts i fins i tot alguna sarsuela.

Allò que cridava més l'atenció dels castellarencs aficionats al teatre, durant aquests anys als que ens referim, era l'Esbart Teatral de l'Ateneu, ja que aquest grup o elenc de joves procurava contínuament de superar-se. Les seves actuacions eren seguides amb gran interès pel seu bon teatre i amb obres d'envergadura, ja que ells eren els continuadors del primitiu Esbart Teatral que tanta fama havia assolit i del que se sentien orgullosos. Organitzats dos anys abans del temps republicà, es mostraven organitzats gràcies a l'esforç del seu principal afecionat, n'Antoni Girbau, popularment conegut pel «Tonet Pintors», fill d'un altre bon actor de l'antic Esbart. Del Tonet en podem dir que, a més de la seva afició al teatre, posseïa grans dots i condicions d'actor, particularment en la representació de papers de tipus còmics i humorístics, en els que despuntava per la seva excepcional gràcia. En les seves representacions, esclataven les rialles del públic i eren coronades sempre per l'èxit. Les ovacions del públic

denunciaven abastament que era considerat un actor aficionat que competia amb els actors professionals de les companyies de la capital.

Si el Tonet era l'ànima del grup, aquest tenia també altres bons actors, com el Santiago Forrellat, conegut pel Santiago de cal Arcís, el Joan Ribas, el Lluís Montagut, el Joan Vilanova, l'Antoni M.ª Castells, el sastre Joan Oliveras, Domènec Torrens «el Xipa» i Gregori Gràcia, el baster. Tots ells eren secundats admirablement per en Joaquim Fornells, que era un notable apuntador i en qui confiaven tots els components del grup, com també caldria fer esment dels abnegats tramoistes, el Joan Daví, el Ramiro, el Balsach i el voluntariós Víctor Valls, el «Victo» com tots li dèiem.

Durant el temps de la República, tots aquests grups anaven augmentant de joves afeccionats, ocasionant canvis en els seus elencs i contribuint tots en els actes benèfics, patriòtics i culturals que s'organitzaven a Castellar, a més de la Festa Major i altres festivitats, com eren l'Homenatge a la Vellesa, el Segell Pro-Infància i a tots els actes fets per a recaptar donacions a favor dels hospitals i de les víctimes de la guerra, que en els seus darrers anys se n'organitzaven ben sovint.

EL CINEMA

Com a prova que la gent de Castellar se sentia bé amb la República és el fet de la seva assistència massiva als espectacles.

Els castellers no eren molt afeccionats a sortir de nit, llevat dels dissabtes o vigílies de festa. Per això el teatre, el cinema i altres espectacles solien fer-se a la tarda dels dies festius. Mai no es projectaven pel·lícules els diumenges al vespre. Anys després, quan sí que es feien, les sessions eren més cares.

Durant la II República hi havia dos cinemes, l'Ateneu Castellarenc i l'Excelsior Cinema (aquest situat al local del Patronat Obrer de Sant Josep), que realitzaven sessions de cinema quan al cafè Mundial (que havia estat al Coral i fou el primer local de Castellar en projectar cinema sonor) deixaren de fer-ne.

Més que les pel·lícules doblades al castellà, tenien major acceptació les que eren parlades i no doblades o sia les espanyoles.

Els films que tingueren més èxit al local de l'Ateneu foren *El desfile del amor*, amb Jeanette McDonald i Maurice Chevalier; *Luces de Buenos Aires*, pel cantant Carlos Gardel; *Marruecos*, amb Marlene Dietrich, Gary Cooper i Adolph Menjou; *Rebeca*, etc., i a la sala de l'Excelsior Cinema: *El proceso de Mary Dugan*, *El Dr. Frankenstein*, *Sevilla de mis amores*, amb Ramón Navarro i Conchita Montenegro, *Tarzán de los monos*, *Drácula*, etc.

La majoria d'aquestes pel·lícules pertanyien a les empreses Fox, Ufa, Barcelona Films, Paramount i Metro Goldwing Mayer.

SARDANISME

Segons diu Lluís Vergés, en «El Llibre de Castellar», sembla que els primers actes sardanistes al nostre poble tingueren lloc vers l'any 1925 en què se celebrà un Aplec sardanista. Diu que una colla de castellers obringué el primer premi. De totes maneres es fa una mica difícil de creure que aquest sigui realment l'inici d'aquesta activitat. Però passem-ho per alt i diguem que durant el període 1931-36 trobem registrades força audicions, i molt particularment durant els dies de la Festa Major d'aquests anys. Els llocs de celebració anaven des del pati de l'Ateneu, els carrers i l'envelat. Les cobles participants foren: la Cobla Barcelona, La Principal de Cassà de La Selva, Els Trullassus, La Principal de La Bisbal, La Principal de Sabadell. També cal dir que durant la Festa Major de 1934 se celebrà un Concurs de Sardanes en el camp d'esports, prenent-hi part colles locals i foranes, i al qual es destinaren 500 pessetes com a premis a repartir.

I no oblidem que foren especialment les orfeonistes les qui ajudaren moltíssim a que la nostra dansa arrelés fortament a Castellar.

EL BALL DE PLAÇA

El Ball de Plaça, que no era res més que el Ball de Gitanes tan arrelat al Vallès, continuà celebrant-se. Que els balls populars i la política anaven cada cosa pel seu cantó; la política pels polítics i els balls per al poble que disfrutava de valent veient marcar els punts als balladors, mentre aquests presumien, a més de la seva destresa en saltar i puntejar, el seu gust en el vestir, particularment les noies que, com totes les filles d'Eva, procuraven ser les primeres en presentació i en exhibir la seva traça.

I era interessant i curiós de veure com el dia abans la gent portava bancs, cadires, caixes i sillons a la plaça, per poder veure ben assentadets la flor i nata del jovent castellarenc tot ballant el popular Ball de Gitanes.

EL BALL DE BASTONS

Per allà l'any 1932, un grup de joves castellarencs organitzà el Ball de Bastons, encara que molts anys enrera ja n'hi havia hagut alguna altra colla. Aquest de què parlem, o sia el dels primers anys de la República, foren ensenyats i ensinistrats en aquest complicat Ball per en Lluís Pou, conegut pel Lluís de can Riera, i tenint com a músic acordionista el Pepet de cal Fasol. Aquest grup de bastoners actuava per les festes de Pasqua, per la Festa Major i també solia seguir les festes majors dels pobles de la rodalia, així com en les recollectes i festes benèfiques que s'organitzaven aquí i fent sentir pels nostres carrers el cric-crac dels bastons, al compàs de tonades conegudes.

ELS COSTUMS POPULARS

Durant els primers anys de la República, els costums populars seguien celebrant-se sense dificultats de cap mena; per Pasqua Florida o de Resurrecció, les Caramelles feien sentir les seves alegres notes pels nostres carrers. L'Orfeó Castellarenc, els Cors de Clavé i algun grup de quitxalla dels col·legis n'eren els protagonistes que posaven tot el seu saber en cantar bé i afinat; algun any fins es llogava alguna banda militar de les que tenien anomenada i que amb la seva música de «pas doble» animaven la població.

Cal fer esment que tots els anys la lletra era d'algun «versaire» castellarenc i la música d'algun músic forà, o bé un combinat de tonades de cuplets de moda, donant-li el nom de «Poutpurri».

LA SERRA VELLA

Per la Quaresma, la mainada castellanca, amb un tros de serra rovellada, un tronc o bastó gruixut i ganes de cantar, tustaven a les portes de les cases preguntant si volien que els cantessin la Serra Vella. A moltes cases els deien que sí; llavors, a ple pulmó i tot simulant que serraven el tronc aguantat per dos valets, hom sentia d'un quart lluny la coneguda i monòtona cantarella:

*Serra, serra la vella
serra, serra, gavatx, sí.
Mestressa porten ous, sí,
que demà serà dijous, sí,
Nois boniquets
veniu cap a casa
us daré una botifarra
i algun centimet, sí,
deu-nos la paga i adéu-siau!*

I també allò de:

*Passarem per plaça,
tot ho trencarem,
que de plats i olles
no n'hi deixarem.*

*Violet Sant Pere,
violet Sant Pau,
la catxutxa us queia,
la catxutxa us cau.
Al cabàs i al cabassó
porteu ous a la cistella,
al cabàs i al cabassó
porteu ous al cistelló.*

No cal dir que tothom els donava la paga, qui un grapat d'avellanes, qui una taronja per a cada serrador, altres deu o quinze cèntims que era una cosa que sempre anava escassa i se'n donaven pocs.

EL CARNESTOLTES

El Carnaval també se celebrava com sempre, amb alegria i gresca i complint la llei d'anar sense careta els qui es disfressaven a les societats, al Coral, a l'Armonia o a l'Ateneu. El jovent no feia gaire cas del tarannà polític local; hi havia la República i tot seguia igual i tot rutllava amb pau. Per què encaparrar-s'hi?

Els qui organitzaven el Carnaval amb més traça i gresca, eren els joves de l'Ateneu, degut que tenien més nombre de socis i potser també per ser un xic capitanejats per alguns que ja tenien fama de bons humoristes i barrilaires i que amb ganes de divertir-se treballaven de valent i amb molta traça adornant la sala i l'escenari amb gust i sense xavacaneries. Recordem un any en què construïren un cartell lluminós des del balcó fins dalt la teulada i que es veia de tot el carrer Major. Entre els joves més afeccionats a la gresca i al bon humor, cal fer esment del Tonet Pintor (Girbau), en Joan Ribas, en Lluís Vergés, en Fulgenci Perich, el J. Vila i en Vicenç Benasco, que ja l'any 1930 havien organitzat una orquestrina de negres. Cal recordar la traça i el bon humor amb què organitzaven l'enterrament del Carnestoltes.

L'APLEC DE SANT SEBASTIA

Una de les festes més típiques i que una major acceptació havia tingut en el poble, ho fou, sens dubte, aquest Aplec en el que es conjugaven una antiga tradició religiosa i un motiu de sana distracció.

Aquesta festa venia ja de molt antic, havent comptat fins i tot amb una associació d'amics de l'Aplec que recollien diners —una pesseta l'any— per a la seva organització i sufragar-ne les despeses. Aquestes es reduïen bàsicament a llogar un petit grup de grallers que en principi venien de Sant Quirze i que eren els animadors de la festa. Com de costum, a la vigília, quan ja vesprejava, feien una cercavila pels carrers acompanyats per tota la mainada bullanguera i alegre i de l'home de ca l'Amatller, que era llarg i escardalenc i que portava a tall de pendó un gran cartell lluminós que indicava l'hora i el lloc de sortida.

Així, de bon matí, es sortia en comitiva vers Sant Sebastià, després d'aplegar-se tots a la Plaça Nova. Cal fer notar que qui no volia anar carregat amb el fato, hi havia uns carros que el portaven fins a La Soleia, que era el lloc on gairebé tothom es quedava a dinar. A «La Farga» del 15 de gener de 1935 hi trobem aquesta nota que explica molt bé com anava la cosa: «Aplec de Sant Sebastià de Montmajor. Atenció. A la

solella de Sant Sebastià de Montmajor, hi trobareu cafè i tota mena de begudes. També tots aquells que ho desitgin, els seran portats els coves, paquets, etc. Hora de sortida: a dos quarts de set del matí. Adreçar-se a cal Buffi, Sant Pau, 12.» Aquests carros també portaven els éstris de les parades per vendre el clàssic «torrat» que era la nota dolça de l'Aplec.

A les onze del matí, celebració de la Santa Missa. La gent omplia a vessar l'església i fins els que s'havien de quedar fora guardaven el més absolut silenci. Finalitzat l'acte religiós amb el cant dels goigs del sant màrtir assagetat, el sò estrident de les gralles desgranava, amb no massa afinament, el bo i millor del seu repertori, música popular, algun cuplet d'anys enrra que grans i petits, joves i vells, ballaven juntament amb la gent dels altres pobles de la rodalia: Gallifa, Sant Llorenç Savall, Sant Feliu de Codines, Sentmenat, Granera, Castellterçol, Sant Feliu del Racó i no cal dir, els de Castellar que eren un xic els capdavanters de la festa. Després hom s'acomiaava de parents, amics i coneguts, i amb un alegre adéu-siau i fins l'any que vé!, s'anava a dinar, el qual es feia al pla de la Soleia. En qüestió de minuts les cassoles d'arròs ja feien la xup-xup amb una oloreta que feia venir gana als més desganats. Quina devoció i quin silenci a l'hora de buidar els plats curulls; solament es feia sentir el grinyolar d'algun gos que impacient i amb gana de sobres, esperava algun mal escurat os de conill i les escorrialles del plat de l'amo. Les botelles del bon vi de la terra no paraven de mà en mà ajudant que el dinar tirés avall i a allunyar el silenci.

Després de dinar i per pair-lo com cal, s'organitzava una espetec de ball ben popular, sense protocol ni etiquetes, vells amb noies, joves amb casades ben entrades d'anys. En aquest ball es subhastava una toia de flors boscanes i tot plegat hauria fet enveja als balladors dels salons ciutadans amb quintets de fama, balladors de coll planxat i noies de talons alts.

A les quatre, els capdavanters de la trobada indicaven amb un «ja n'hi ha prou!» l'hora d'emprendre la marxa fins arribar al lloc de l'Alzina Balladora, on es feia parada per a berenar —qui tingués encara prou gana— i una nova ballada, tot acabant d'espremer la ja esllanguida botella. I avall, fins arribar al camí que mena a ca l'Avellaner on es posava un burro atravessat al camí, obligant tots a parar fins que hi era tothom. Llavors tot el grup baixava pel carrer de Sant Llorenç, portant al davant el jovent agafat de mans i ballant l'entrada del Ball de Gitanes fins arribar a la Plaça Nova, on la gent que no havia anat a la festa ja s'esperava, acabant la trobada amb un parell de balls, i a casa! A la nit, s'acabava d'arrodonir la festa amb un ball de nit al Coral.

LA FESTA MAJOR

Castellar sempre ha estat un poble treballador i a desgrat d'això o potser precisament per això, a l'hora del lleure i de la diversió no s'ha fet pregar i s'hi ha lliurat amb entusiasme. No cal sinó donar una ullada als variats programes de les diverses entitats culturals o recreatives i particularment als programes oficials de la Festa Major, per a trobar-hi espectacles i atraccions per a tots els gustos.

La seva celebració era el tercer diumenge d'agost i tingué continuïtat fins el 1936 on, per motius desgraciadament prou coneguts, deixà de celebrar-se.

En els programes del període que comentem, hi trobem força variació. Com a nota curiosa, trobem en el programa de 1931 un repic general de campanes com a prelude de la Festa, que ja no es repeteix en els altres anys. Es veu que les campanes no estaven d'acord amb el sistema, o aquest amb aquelles. Sí que hi ha cada any un repartiment de bons a les famílies necessitades, per tal que tothom se sentís alegre. Quant a les diversions, aquestes hi són ben variades. No cal dir que allò que predominava eren les sessions de cinema i, sobretot, els balls. De cinema n'hi havia al Patronat, a l'Ateneu, al Sindicat Agrícola Harmonia i a l'Excelsior Cinema que, en aquest aspecte, fou el continuador del Patronat. Les sessions de ball tenien lloc a l'Ateneu, al Sindicat, al

Cafè Mundial —el Coral— i posteriorment a l'envelat oficial. No podien faltar les competicions esportives, particularment els partits de futbol en els que sempre hi prenia part equips forasters contra l'equip local reforçat amb figures foranes del moment. També hi eren representades les carreres ciclistes, el tir al plat i fins i tot una vegada hi hagué un partit de bàsquet femení amb dos equips barcelonins. En altres aspectes hi trobem actes dedicats a la mainada amb focs japonesos, titelles, pallassos, etc., serenates a les autoritats, tómbola a benefici de l'Obra Social Benèfica, desfilades de gegants i nans, actuacions de la colla de castellers «Els Nens del Vendrell», cercavila per les bandes de música militars, concerts, exposicions, sessions de danses populars i allò que no hi podia faltar eren les audicions de sardanes i les representacions teatrals, tant per les companyies locals com per les foranes. Les orquestres solien ser d'anomenada: Fatxendes, Muixins, Orquestra Barcelona, Escolans de Sant Sadurn i La Principal de La Bisbal, una de les que més sovintejava.

Els actes religiosos, també com sempre: Ofici solemne cantat pel Cor Parroquial, però amb la diferència que les processons, que a Castellar tenien una tradició més que centenària, des de l'adveniment de la República, s'efectuaven a l'interior del Temple parroquial.

I per acabar, no hi mancaven tampoc els espetecs finals dels castells de focs artificials, que juntament amb el Gran Ball de Gala, posaven punt final a aquestes festes majors.

Castellar del Vallès

Festa Major 1931

APLEC DE LES ARENES

El vuit de setembre, diada de la Nativitat de la Verge Maria, coneguda també com el dia de les Marededéus trobades, es celebrava el popular Aplec a l'ermita de Les Arenes. Si el dia vuit s'esqueia un dia entre setmana, l'aplec es traslladava al diumenge següent.

Els primers anys de la República continuà celebrant-se, minvant, però una mica l'assistència a l'acte. Hi havia missa a la capella, besamans i cant dels goigs. Molts dels assistents es quedaven a fer l'arròs als volts de l'ermita, sentint-se unes oloretes que feien ensalivar, mentre altres tornaven a emprendre el camí cap a caseta. Uns feien el camí amb carro o tartana i d'altres a peu, ja que de cotxes automòbils no n'hi havia pas massa. A la tarda es resava el rosari, finalitzant així l'Aplec a la Verge de Les Arenes o de la galledeta, com alguns jaïets en deien, degut a que anys entrera l'imatge portava una galleda, probable ofrena d'alguna família devota i per a mostrar que la Verge era advocada per a obtenir la pluja en temps de sequedat.

Fins a l'any 1936 les velles parets interiors de l'ermita eren plenes d'ex-vots, alguns fets amb cera imitant diferents parts del cos humà com són braços, cames, mans, peus, cots i caps, d'altres pintats sobre fusta amb un senzill marc i on un pintor amb bona voluntat i escassa traça havia plasmat escenes representatives de les gràcies obtingudes d'aquella Verge moreneta, reina de les contrades de la falda de les roques d'Aguilar.

CERTAMENS OCELLISTES

Com cada any, per allà el maig, els ocellistes organitzaven el popular certamen d'ocells al local del Cafè de La Rabassada i al que sempre solien assistir representants de societats foranes federades, ja que s'invitava a totes.

Al matí s'anava a casa del soci que en aquell any n'era el pendonista, per acompanyar-lo a la societat i començar la «Festa» i en la que s'oferia un refresc a socis i a forasters. Acte seguit s'organitzava el «Pasacalle» o cercavila de pendonista, forasters i socis amb acompanyament d'orquestra.

Retornats a la societat, tenia lloc el certamen ocellístic. Cal dir que mentre es feia la passada pels carrers, molts ocellistes s'entaulaven al Cafè de La Rabassada a treure un xic el ventre de pena, fent callar el rau-rau dels budells amb un plat de pota i tripa, ja que aquest plat tenia fama d'ésser guisat amb molta traça. Durant el certamen, la quietut i el silenci més absoluts es feien amos del local. Seguidament s'entregaven els premis, consistents en rams de flors artificials de varies categories. Dels primers premis se'n deia «corones».

Acabat el certamen, venia el lluïment de l'orquestra llogada, que interpretava les millors peces del seu repertori en el ja clàssic concert-vermut. A la tarda, per allà les dues, cafè i copa per als socis. Era l'hora de parlar d'ocells, de fer canvis, truques, enganxifes i barates. Cap al tard, no cal dir que els balls de moda, ben tocats per l'orquestra, feien les delícies del jovent i dels socis de la Societat Ocellera Obrera Castellarenca.

LA DIADA DEL CORPUS CHRISTI

Aquesta diada era sempre festa laboral, però els actes religiosos i entre ells les processons eucarístiques havien de celebrar-se a l'interior dels temples, ja que foren suprimides per «real orden». Durant el dia, els actes culturals i recreatius seguiren realitzant-se; era un dia apropiat per anar al teatre a l'Ateneu o a l'Harmonia, a ballar al Coral o anar al cinema, a l'Excelsior.

«The May Jalem Jazz» conjunt musical format pels Srs. Rocavert, Puigdomènech, Baldrís, Morera i Sanarau.

CONJUNTS MUSICALS

En un cens general de la Generalitat de Catalunya de 18 d'agost de 1933, es troba inscrit el conjunt musical «The May Jalem Jazz». En una foto de l'època el veiem format per Josep Rocavert, Josep Baldrís, Jaume Puigdomènech, J. Morera i Marià Sanarau.

En una de posterior trobem que s'hi ha afegit en Josep Clusellas.

El nom d'aquesta agrupació ha sofert, al llarg del temps, diverses variacions: «The May Jalem Jazz», «The Laletan's Jazz», «Imperio», «Hidalgos del Vallès» i finalment «La Principal de Castellar».

D'aquest grup musical es pot dir que ha estat durant una pila d'anys, l'animador de gairebé totes les festes celebrades al poble.

TRANSPORTS PUBLICS

Durant el temps a que estem fent referència, el transport de viatgers a Castellar, anava exclusivament a càrrec de l'empresa «La Vallesana, S.A.». Havia estat fundada com a societat anònima per accions el 6 de març de 1914 davant el notari Rossend Güell i Mañé. El seu Comitè d'Administració era format per: President, Antoni Rosés Ibotson; Vice-President, Pere Dalmau Gorina; Vocals: Ramon Alguer Pou, Fèlix Llobet Ustrell i Josep Vilaseca Prats, i n'era el Tresorer Ramon Alguer Pou.

Aquesta companyia feia el transport de viatgers Castellar-Sabadell, un altre de Castellar a Sant Llorenç i arribant a Artés, un altre de Castellar a Barcelona i encara un altre de Sant Llorenç a Gallifa i Sant Feliu de Codines.

Com a nota curiosa direm que els cotxes matriculats a finals de 1931 per la companyia eren els següents: Fiat 5014 B; Hudson 5687 B; Fiat 7015 B; Buick 14079 B; Buick 16126 B; Dodge 2546 B; Dodge 29542 B; Dodge 36727 B; Ford 36989 B; Ford 38110 B; Lancia 38688 B; Mercedes 42934 B; Mercedes 43310 B; Mercedes 47182 B.

I parlant de transports, consignarem que en el primer Cens de «Carruajes de Recreo» datat a 29 de desembre de 1902, hi figura un sol cotxe automòbil a nom de Ignasi de Fontcuberta i que la seva finalitat diguem-ne fiscal era «para su comodidad y recreo».

El Passeig, Cal Matescal i la Vallessana.

CAIXA D'ESTALVIS DE CASTELLAR

En l'acta de la reunió constitutiva d'aquesta Caixa d'Estalvis i de data 31 d'agost de 1913, fou aprovada la següent Junta: L'Alcalde Sr. Blai Blanquer Mecier, President honorari; el Rector de la Parròquia, Mn. Valerià Llonch i Serra, President honorari; i com a càrrecs efectius, President: Joan Puig i Valls; Vice-President: Joan Puig i Darnèr; Director: Marc Pèlachs i Boadella; Tresorer: Jaume Puig i Porta; Vocals: Rnd. Joan Abarcat i Bosch, Rnd. Josep Torras i Vergés; Josep M.ª Masabeu i Homet, Joaquim Abarcat i Bosch, Fèlix Llobet i Ustrell; Comptador: Joan Juliana i Borrell i Marc Homet i Juliana, Secretari.

Aquesta Caixa fou dissolta el dia 12 d'octubre de 1941, acordant-se la seva fusió amb la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis. Aquesta fusió fou signada el 8 de novembre següent. El resum del Balanç en aquesta data era el següent:

Actiu	741.778'74 pessetes
Passiu	493.169'98 *
Superàvit	248.608'76 pessetes

El nombre de Llibretes d'Estalvi vigents era de 676.

Durant el període que ens ocupa, en portaren la direcció i administració els senyors: Marc Pèlachs, Antoni Tort, Vicenç Comas, Rnd. Josep M.ª Esteve, Joan Puig, Jaume Puig, Antoni Corominas, Joan Juliana, Fèlix Llobet, Agustí Vives, Rnd. Joan Abarcat, Santiago Gorina i Josep Llobet.

LES PUBLICACIONS

L'u de juliol de 1932 apareix la revista mensual de caràcter cultural, com el seu nom indica, «Cultura Naixent». Constava d'un simple full de quatre pàgines, sense cap gravat. Era el portantveu del Centre Cultural Obrer, entitat que havia nascut amb el ferm propòsit d'enlairar la cultura, la germanor i la solidaritat entre els treballadors.

S'acabà el gener-febrer de 1933 després d'haver editat set números.¹ Els desitjos de la redacció comandada, segons què sembla, per Josep Malla i Vicenç Roca, es truncaren ràpidament, car llurs postulats rígids no foren acceptats per la majoria del poble. Davant de la impossibilitat de tirar endavant amb els seus ideals, de caràcter llibertari, el consell de redacció s'estimà més plegar la revista que no sotmetre's, vençuts, a la ideologia que ells combatien.

En canvi solament un mes després aparegué un setmanari, imprès a Castellar i d'informació local, «La Farga»,² que tingué una enorme acceptació ja que l'arribà a comprar un deu per cent de la població, editant-se uns 400 exemplars. El seu consell de redacció era plural amb la presència de destacats membres de la Lliga, l'ERC i altres membres políticament independents, la qual cosa afavoria que el setmanari fos acceptat per una gran majoria de la població.

«La Farga» s'estroncà definitivament el 29 d'abril del 1938, en un clima de guerra civil i després de cinc anys de vida tan fecunda com interessant al constituir un document imprescindible per a estudiar la història de Castellar en aquest període.

LA LITERATURA

A través de les pàgines de «La Farga» trobem sovint poemes solts de varis castellans, així com alguna que altra narració o conte.

Ultra això, en aquesta dècada tan sols registrem la publicació de tres obres corresponents als dos grans literats d'aquesta època: Joan Vives i Borrell (1884-1960) i Joan Arús (1891-1982).

En Vives i Borrell, que havia editat els seus primers llibres als anys deu, ara publica dos aplecs de poemes, *La pròdiga emoció* (1932) i *L'imperi autèntic* (1934) que s'inscriuen dins el corrent noucentista, aleshores ja en franca davallada si bé, com és tradicional en els nostres poetes, continuaran aferrant-s'hi.

Joan Arús, que edità el seu primer llibre de poesies, *Cançons al vent*, el 1914, és proclamat Mestre en Gai Saber en els Jocs Florals celebrats a Barcelona el 1931. En aquesta dècada solament compon *Les Absències* (1936).³ Un conjunt de vint sonets en els quals l'autor evoca un món ple de somnis, d'irrealitats i de records.

Aquest llibre passà totalment desapercbut en les pàgines de «La Farga», ja que no se'n donà cap esment.

Josep Ramon Recordà

NOTES

1. A l'Arxiu d'Història de Castellar conservem tota la col·lecció de «Cultura Naixent» llevat del número 2. Aprofito l'avinentesa perquè si hi hagués algú que ens el pogués facilitar, l'original o fotocòpia, tindriem la col·lecció sencera i aleshores podríem fer el corresponent estudi.

2. Per a més informació sobre el setmanari «La Farga», vegeu PLAÇA VELLA, núm. 9, setembre de 1983.

3. Caldria corregir de la seva bibliografia (apareguda entre altres llocs a les revistes PLAÇA VELLA, núm. 1 i «Quadern» núm. 29) l'any 1926 com a data de l'aparició de la primera edició, ja que aquesta aparegué impresa a Granollers els primers dies del 1936. L'edició constà de 250 exemplars numerats.

L'ENSENYAMENT

Les primeres autoritats locals es trobaren, al començament de la República, amb un ensenyament atès bàsicament per col·legis religiosos. Si és cert que no hi havien problemes d'escolarització, les circumstàncies polítiques i sobretot l'acompliment dels desitjos de la Constitució republicana i de la mateixa Generalitat de Catalunya encaminats a implantar l'escola laica i gratuïta i a introduir els principis de la coeducació i l'ús de la llengua materna, acabaren trasbalsant el món docent provocant-hi canvis substancials.

La població escolar de Castellar constava, l'agost de 1931, de 713 alumnes fins a 14 anys. Les institucions pedagògiques, en la mateixa data, es repartien en escoles oficials, on acudien la gran majoria dels alumnes, 328 nois i 365 noies, i escoles de tipus privat, de menor importància (per exemple, als escolapis hi anaven 20 nois en la mateixa data). En aquells temps, gairebé cap estudiant no anava a estudiar a fora.

L'ensenyament oficial, durant la segona República, es reparteix en dos centres. Les Escoles del Patronat Tolrà, on assistien nois, noies i pàrvuls, amb una escola instal·lada a Sant Feliu del Racó de tipus mixt, escoles que eren creades i sostingudes per un patronat particular. I el Grup Escolar Emili Carles-Tolrà, per a nois i noies, inaugurat el 23 de setembre de 1934, dotat també d'ensenyament graduat escolar. El primer fou tancat el 1936 quedant el darrer com a únic centre oficial.

Els centres privats es repartien en un de religiós, el de les Escoles Pies, depenents també del Patronat Tolrà, i el particular de la mestra Teresa Rovira i Baldrich.

Després de la guerra, el cens escolar sofreix una gran davallada, arribant pel juliol de 1941 a 454 alumnes entre els centres estatals i els religiosos, restablerts de nou. El descens de la població escolar, que no fou acompanyat pel nombre de mestres, 18 en total, deixà moltes places vacants i molts mestres sense feina real, car la relació mestre/alumne era de 1:25. Els primers ajuntaments de la dictadura proposaren solucions dràstiques per aquests problemes que no reeixiren.

Les *Escoles del Patronat Tolrà*, situades al Passeig del mateix nom, funcionaven a Castellar des del 1895 com a única escola oficial. L'ensenyament era impartit per professorat seclar en el cas dels nens i per germanes dominiques en el cas de les nenes. Les seccions de pàrvuls i de noies canviaven amb molta freqüència de professores, cosa lògica si atenem la necessitat dels trasllats de les ordes religioses segons les conveniències. No era així en el cas dels nois, amb professorat més constant. Josep Batlle i Piñol, un mestre jove, hi treballà des dels primers temps republicans fins al 1934. El mestre d'aleshores, estimat per tots i recordat encara, era el senyor Pere Pla i Reig, que hi venia exercint des del 1926. Aquest, amb el tancament de les escoles marxà de Castellar per a tornar-hi a la fi de la guerra.

Encarnació Gassó i Buxó, professora de piano, Miquela Macià i Calaballeria, Maria Musté i Salvat i Antònia Porta i Vernans, eren algunes de les germanes de l'època.

Pel maig de 1936, a instàncies de les autoritats municipals, les Escoles Tolrà deixen de funcionar obrint novament les portes acabada la guerra amb una massiva afluència d'alumnes procedents de les escoles republicanes.

L'*Escola Tolrà*, situada al carrer «Les Torres», a Sant Feliu, impartia ensenyament primari i pertanyia, com l'anterior, al Patronat de les Escoles Tolrà. Dotada d'una única classe, fins a 14 anys, mixta i sense internat, tenia una capacitat d'una vintena d'infants. La seva mestra era la senyora Maria Victòria Ventura i Guixà, que treballava a l'escola des del 16 de març de 1921.

Les Escoles Pies, situades al Passeig, pertanyents també al Patronat de les Escoles Tolrà, eren de tipus privat i religiós, dirigides per pares escolapis. Fora del Patronat, no rebien cap altre tipus de subvenció, ni estatal ni municipal. Només els nois eren admesos a l'escola. L'octubre de 1931, les escoles presenten «algunes reformes pedagògiques en els locals» i distribueixen les classes en tres seccions: 1) Jardí d'Infància (pàrvuls), 2) Graus: català, castellà, aritmètica, geografia, caligrafia, cultura general, solfeig, gimnàsia, religió i moral i 3) Comerç: càlcul mercantil, teneduria, francès, català, castellà, ciències físiques i naturals, geografia estadística, caligrafia i dibuix, mecanografia, taquígrafia, cultura general, religió i moral. Els horaris eren de vuit a dos quarts de dotze del matí i de les dues a dos quarts de set de la tarda. Els vespres, de 7 a 8, es donaven classes per a obrers (octubre de 1931).

El 1932 hi havien als «Escolapis» els pares Josep Basurés i Carrera, Josep Campanyà i Falqués (rector fins a juliol de 1934), Manuel Mas i Runont i Joan Vallverdú i Falguera. El pare Pere Bassaganya en fou rector a partir de 1934.

El mes de juny de 1939 acabaren les seves activitats per manca de professorat. L'any 1941 hi havia el propòsit de revifar les Escoles que no fructificà.

Teresa Rovira i Baldrich, havia estat regentant des de l'any 1926 una escola particular a la fàbrica de can Tolrà, per als fills dels treballadors. Durant la II República tingué escola particular en una casa de lloguer del carrer Sant Pau, al número 19, cantonada carretera de Sant Llorenç. L'escola tenia unes molt discretes condicions i un «lloc d'esbargiment insuficient» (dades de 5-8-1931).

Grup Escolar Emili Carles-Tolrà. L'ajuntament republicà acordà el 16-9-1931 la construcció de dues escoles graduades. El 22 de febrer de 1932 aprovà un pressupost extraordinari per a la construcció de les noves escoles, pensant construir més endavant un parvulari. Aviat s'iniciaren en el Camp Senyor les obres de dos edificis escolars dotats de quatre seccions per a nois i quatre més per a noies. En les dates 18 de juliol i 25 d'agost de 1934, el Ministeri d'Instrucció Pública les ratificà definitivament essent inaugurades oficialment el 23 de setembre de 1934 pel President de la Generalitat, Lluís Companys, en un dia de festa gran.

La construcció de les escoles portaren molt d'enrenou des del punt de vista social, polític i econòmic. Les necessitats reals de més places escolars no eren justificades, per bé que políticament la creació d'una escola no religiosa era una ambició cobejada per molts sectors de la població. Amb el tancament de les Escoles Tolrà, es convertiren en les úniques escoles de Castellar fins a la post-guerra.

El cost total de les obres, sense comptar el valor dels terrenys, donats per l'Emili Carles-Tolrà, fou de 373.507,48 pessetes, aportant-hi l'Estat una subvenció de 40.000 pessetes (10.000 per secció). La manca de solvència municipal no impedí la ràpida construcció dels edificis, seguint els plànols de l'arquitecte F. Sala i Pibernat, entregant-los el contractista el 1934. Aquest, fins al final de guerra en cobrà tan sols la meitat, 180.000 pessetes, quedant-li encara per cobrar 194.000 pessetes l'any 1940.

Amb la reobertura de les Escoles Tolrà, finida la guerra, hi quedaren moltes places buides, factor que inclinà els ajuntaments posteriors a demanar la supressió de quatre seccions a fi d'acollir els infants en un sol edifici, vendre'n l'altre i pagar amb els guanys el contractista, petició que la lentitud de la burocràcia franquista no satisfé mai.

LA SALUT PÚBLICA

Durant la Segona República les entitats de beneficència existents incrementaren considerablement les seves activitats gràcies, en part, a la major sensibilització enfront de les classes més humils i, en part, a la participació activa de l'Ajuntament en la seva gestió, fet que els donà més agilitat.

La *Junta Local de Protecció a la Infància*, constituïda a Castellar el 21 de novembre de 1926, recaptava fons procedents dels espectacles públics, sobre els quals gravava el 5 % de la caixa. Atenia les necessitats de les famílies pobres en forma de material escolar o bé amb l'aportació de llet a les que tenien lactants. També organitzà festivals a profit del Segell Pro-Infància i de la lluita antituberculosa, com els del 26 de gener de 1935 i el de l'1 de febrer de 1936. Aquesta Junta fou substituïda el 7 de gener de 1940 per la «Junta Local de Protecció de Menores».

La *Junta Municipal de Beneficència*, en funcionament per decisió del Ple Municipal del 12 de setembre de 1923, era integrada per persones representatives del poble i tenia la missió d'ajudar econòmicament les famílies necessitades. Després de l'adveniment de la República, la seva gestió es descohesionà i decaigué l'eficàcia dels seus serveis. Per això, el 4 de juliol de 1935 l'Ajuntament suspèn l'adjudicació dels vals setmanals feta fins aleshores, munta una nova Junta adscrita a la Conselleria de Cultura i Assistència Social amb membres procedents de l'antiga i procedeix a noves distribucions dels vals. El mateix 1935 afavoreix 7 famílies amb aportacions diverses (la més baixa de 3,50 pessetes i la més alta de 8), arribant el 1938 a auxiliar una trentena de famílies.

A l'iniciar-se la guerra, el problema d'assistència empitjora amb l'arribada dels refugiats procedents de Madrid. És llavors quan s'organitza un Comitè Pro-Refugiats que la Conselleria de Proveïments i Agricultura manté amb la provisió d'aliments i gèneres diferents, pel cap baix des de novembre del 1936.

L'*assistència mèdica*, durant els anys republicans i la guerra mateixa, està garantida per la tasca menada pel metge titular, el doctor Amadeu Casanovas i Pobla, home que a part de la seva vàlua professional té una notable consideració per la seva activa participació en els afers socials i culturals. De tota manera, en començar la guerra patí algun interrogatori i arribà a ésser perseguit, pel fet de ser un home de dretes. Un individu que fingia anar a una visita mèdica arribà a atemptar contra ell. Finalment fou protegit pel Comitè Antifeixista. L'altre metge del poble era el doctor Estanislau Carretero i Coll, el qual visitava a la Carretera de Sentmenat, número 91.

Les farmàcies del poble eren dues. Les dels farmacèutics Joan Puig i Darner, al carrer Major, número 16, i Ramon Alguer i Pont, al carrer Torras, número 1.

Els parts eren atesos a domicili per la llevadora titular del poble, la senyora Maria Escalfet i Quintana. Aquesta es distingí tothora per l'amor a mares i criatures i per la diligència i humanitat dels seus actes.

Vivien al poble altres metges, com en Pere Fontanet i Casanovas, Ramon Nogués i Rosés i el cirurgià Adolf Bellés i Ebrí, però sense exercir-hi. Al número 73 del Passeig hi tenia consulta un dentista, el doctor José Marín Blanco.

Les malalties predominants de l'època són les infeccioses, produint aquestes un total de 13 defuncions durant el 1932 i afectant 59 altres malalts. El tifus, la verola i la tuberculosi són combatudes amb els escassos mitjans dels temps. Durant el 1932 s'efectuen 70 vacunacions antivariòliques.

L'escorxador municipal disposava de microscopi per l'anàlisi de les carns i d'un servei de verificació de la llet. De tota manera, no hi havia veterinari. Les funcions de control de la llet eren efectuades per funcionaris municipals.

El *mutualisme* està representat per quatre germandats que el 1934 aplegaven 414 socis i recaptaven anualment 1.739 pessetes.

Començat a construir abans de la República, l'*Hospital* era una de les ambicions més grans de l'*Obra Social Benèfica*. Aquesta s'havia fundat el 13 de gener de 1928 a fi d'atendre malalts greus, persones d'edat, gent desvalguda i desamparada. El 14 de setembre de 1930 l'Ajuntament aprova la proposta que les germanes vetlladores de Sant Josep habitin i mantinguin en funcionament l'*Hospital*, en construcció encara. Aquestes s'hi traslladen el 23 de setembre de 1930 des de la casa fins aleshores seu de la congregació, al carrer Nou cantonada carrer Sant Josep. La part aixecada s'inaugurà pocs dies després, el 27 de setembre, havent-se costejat les obres a base de recaptés populars i donacions de famílies benestants, passant de tota manera per algunes incomoditats. El 10 de setembre de 1932 s'obtenen uns crèdits que permeten continuar les obres. La difusió del caràcter popular de l'*Obra* així com les iniciatives per a recollir fons (tòmboles benèfiques, construcció i exposició de pessebres en els locals) permeten la lenta marxa de les obres. La consciència de disposar d'un veritable centre sanitari, entès en un sentit ampli i modern, no deuria existir, car el mateix Ajuntament, en data 31 de desembre de 1932, notifica a Governació que el poble no disposa d'hospital. El mes de setembre de 1933 és atesa per primera vegada una partera amb problemes.

Les Germanes de l'*Hospital* eren (26 de gener de 1932): Rosa Ferreny i Bosch, Magdalena Sargatal i Cortals, Maria Vilar i Figula, Maria Almela i Cabedo i Alberta Güell i Ullet.

Durant la guerra, a l'*Hospital* foren acollits infants refugiats procedents de Madrid. El 17 de febrer de 1938 hi havien 4 nens (3 d'ells menors de 5 anys), el 8 d'abril de 1938 8 nens (5 d'ells menors de 5 anys). Varis infants del poble hagueren de ser traslladats a centres de Sabadell i Barcelona afectats de processos infecciosos i de raquitisme.

Fins al 1936, les accions de l'*Obra Social Benèfica* eren dirigides per la Junta formada per: President, Josep Maria Carles-Tolrà i Coll; Vice-President, Vicenç Comas i Prims; Tresorer, Josep Armengol i Roca; Vice-Tresorer, Josep Homet i Torrella; Secretari, Dr. Amadeu Casanovas i Pobla; Vice-Secretari, Pere Pla i Reig; Consiliari, Rvd. Josep Maria Esteve i Ribot. Després de la reunió de Junta del 12 de gener de 1936, l'actuació d'aquesta queda suspesa, essent condicionat el manteniment dels serveis de les Germanes a deixar de vestir els hàbits.

Joan Pinyot i Garròs

TRES PERSONALITATS DE L'EPOCA

EMILI CARLES-TOLRÀ I AMAT (1864 - 1940)

Fou un home decisiu, en l'aspecte social, durant el període de la II República a Castellar, ja que reunia les condicions clàssiques de l'empresari català: emprenedor, progressista i liberal.

Durant la seva direcció, l'empresa Tolrà es transformà en una de les indústries cotoneres més importants i de major prestigi a Catalunya.

Don Emili fou un home que per damunt de tot estimà Castellar. Sempre recolzà les iniciatives que representessin un profit per al nostre poble i, no cal dir-ho, per als treballadors de les seves fàbriques. Tant és així que quan el govern de la República establí l'obligació de fer una setmana de vacances, a la casa Tolrà ja feia una colla d'anys que les disfrutaven. També en les qüestions referents als sous i a l'assegurança d'enfermetats estaven molt per davant d'altres empreses. Totes aquestes millores foren aconseguïdes per mitjà d'un diàleg constructiu entre patró i treballadors ja que els sindicats, al tenir poquíssima gent afiliada, gairebé no tenien força. Tan agraïts estaven els treballadors que, de forma espontània i en acomplir-se el 50è aniversari de la seva direcció a l'empresa, li reteren un homenatge construint-li un monòlit, sufragat per la totalitat dels treballadors, a l'entrada del despatx de Can Barba.

Tanmateix el millor servei que donà al nostre poble, ultra les millores laborals, fou la cessió de part dels seus terrenys situats a l'anomenat Camp Senyor, per a la construcció d'unes escoles nacionals de les que Castellar n'estava molt mancat. A més, tenint en compte les dificultats econòmiques del consistori, donà setenta mil pessetes (segons consta en la sessió municipal del 5 de juny de 1933) per a la construcció de les escoles, les quals es bastiren entre el 1933 i 1934.

Aquestes foren inaugurades el 23 de setembre de 1934 amb la presència de l'Honorable President de la Generalitat, Lluís Companys, de diverses autoritats així com de tot el consistori. L'acte fou molt concorregut, i degut a l'aportació tan desinteressada de don Emili, les escoles prengueren el nom de «Grup Escolar Emili Carles-Tolrà».

Durant el transcurs de la guerra civil marxà a Itàlia i finida aquesta fou desterrat definitivament pel règim franquista. Morí a Gènova, Itàlia, el 1940. Traslladades les seves despulles a Castellar foren enterrades el 5 de gener de 1944 al costat de l'església parroquial, enmig d'una impressionant manifestació de dol popular.

Es per tot això que considero que, a l'acomplir-se enguany el 50è aniversari de la inauguració de les escoles nacionals, caldria que es restituís el seu nom primitiu com a signe de reconeixement a un gran castellarenc.

Vista del Grup Escolar Emili Carles-Tolrà.

La font monumental de la Plaça Nova (actualment Plaça Major).

ANTONI TORT I ROCAVERT (1887 - 1981)

Antoni Tort fou el batlle electe de Castellar durant tota la República exceptuant el temps en què se suspengueren les garanties constitucionals.

Fou un home estimat per tothom ja que davant de les seves idees polítiques —que les tenia— tothora mostrava una gran voluntat de servir tot el poble. Sempre deia que l'home que per damunt de tot no estima el seu poble no pot ser un bon governant.

Durant el seu mandat Castellar visqué una època de gran convivència i s'aconseguien moltes millores per a la població com, per exemple, la construcció de les escoles nacionals, l'emmurallament de la finca de cal Calissó, la construcció de la font i adecentament de la Plaça Major així com la renovació de les voravies i l'enllumenat del Passeig, convertint-lo en una bonica avinguda.

Com a conseqüència dels fets del 6 d'octubre del 1934, va haver de deixar l'alcaldia per donar pas a una gestora que presidí el senyor Josep M. Agustí, fins que en les eleccions al Parlament de Madrid, celebrades el 16 de febrer de 1936, es restabliren els ajuntaments elegits democràticament.

També durant el seu mandat va adquirir per al municipi el local que tenia la societat coral «La Llebra», situat al carrer Torras (actualment guarderia «El Coral»).

En parlar d'Antoni Tort hi ha un fet de trascendència històrica que no puc deixar de recordar: quan els fets del 6 d'octubre de 1934 en què el President de la Generalitat, Lluís Companys, va proclamar l'Estat Català dins la República Espanyola, i per tal que el poble català donés suport al govern de la Generalitat, va demanar voluntaris d'arreu de Catalunya per defensar la nostra nació. Varen presentar-se molts castellarencs a l'Ajuntament decidits a secundar l'acció del President Companys. L'alcalde Tort els hi va advertir del perill d'aquesta acció i els féu desistir d'aquest propòsit, car ell creia que el moviment era frustrat i que seria inútil el sacrifici que anaven a fer, a més això els hi podria portar greus conseqüències com la de ser detinguts i empresonats. La majoria dels assistents se'n tornaren a casa; uns pocs, més decidits, anaren a Barcelona, i dissortadament l'endemà ja eren presoners al vaixell «Uruguay» en companyia del President Companys. Tants uns com altres, però, reconegueren els bons consells que en Tort els havia dat.

En esclatar la revolta militar del 18 de juliol, i en plena guerra civil, Antoni Tort veié de nou com eren abolides les garanties constitucionals i els ajuntaments democràtics foren substituïts per comitès antifeixistes.

Durant la contesa civil tingué una actitud de servei a tothom. Tanmateix, amb la victòria de Franco, no li quedà cap més remei que exilar-se a França, retornant a casa seva cap als anys cinquanta, essent molt ben rebut pel poble ja que encara es recordava la seva bona tasca en pro de Castellar. D'aquí ve que jo consideri que fora d'agrair que un monòlit situat a la Plaça Major perpetués la seva memòria entre nosaltres.

Sixte Canadell

El Secretari Valls Janer s'adreça als castellarencs en presència del President de la Generalitat Lluís Companys i de l'alcalde Antoni Tort durant la inauguració de les escoles Emili Carles-Tolrà.

JOSEP VALLS I JANÉ (1895 - 1984)

Va néixer el dia 10 de gener del 1895 a Santa Perpètua de Mogoda on els seus pares regentaven l'estanc. Després dels estudis primaris passà a viure a París a casa d'un germà cercant una professió compatible amb el seu defecte físic ja que una malaltia soferta en la infantesa l'havia deixat amb una notable dificultat per a caminar. Aprengué música i la seva primera ocupació va ser acompanyar al piano les escenes del cinema mut com aleshores es feia: una activitat artística que requeria una notable sensibilitat. Entretant va anar alternant-hi tasques administratives en els Ajuntaments propers al seu poble nadiu, com Polinyà i Palau de Plegamans. També portava la comptabilitat d'algunes empreses comercials i en tot això va ser un autodidacte aprenent amb la pràctica. Al sentir-se ja ben preparat va participar en unes oposicions a Madrid podent escollir la plaça de Secretari a Castellar on vingué l'any 1928 amb la seva esposa i filleta, just, per tant, arran de l'entrada de la República. En la seva tasca entre nosaltres d'una innegable eficàcia hi destaca, en la perspectiva històrica d'aquells anys tan conflictius, tot el que va fer per afavorir la convivència i la cultura. A molts castellarencs els hi consta la seva discreta actitud conciliadora encaminada sempre a orientar positivament i a fomentar la pau. Va ser la tònica constant del seu quefer, per altra part ben adient a la seva professió.

Als setanta anys es jubilà i poc després va promocionar una petita però bonica urbanització: dos carrers amb nom de pintors, però que el poble va conèixer de seguida per «les cases del secretari». Retirat, s'anà apagant poc a poc en una tranquil·la vellesa, morint a Castellar el dia 16 de març d'enguany.

Antònia Buixadé

«Fruits de tardor» de Josep Valls i Argemí

Pàgina 31